

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

5. srpnja 2016. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 267. UFEU-a – Članak 94. Poslovnika Suda – Sadržaj zahtjeva za prethodnu odluku – Nacionalno pravilo koje predviđa izuzeće nacionalnog suda zbog izražavanja privremenog mišljenja u zahtjevu za prethodnu odluku utvrđivanjem činjeničnog i pravnog okvira – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 47. stavak 2. i članak 48. stavak 1.“

U predmetu C-614/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski gradski sud (Sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 15. prosinca 2014., koju je Sud zaprimio 31. prosinca 2014., u kaznenom postupku protiv

Atanasa Ognjanova

uz sudjelovanje:

Sofijska gradska prokuratura,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, A. Tizzano, potpredsjednik, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev, C. Toader i F. Biltgen, predsjednici vijeća, J.-C. Bonichot, M. Safjan, M. Berger (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 12. siječnja 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za nizozemsku vladu, M. Bulterman, C. Schillemans i M. Gijzen, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, W. Bogensberger, R. Troosters i V. Soloveytchik, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 23. veljače 2016.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: bugarski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 267. UFEU-a i članka 94. Poslovnika Suda, kao i članka 47. stavka 2. te članka 48. stavka 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka za priznanje kaznene presude i izvršenja, u Bugarskoj, kazne oduzimanja slobode koju je danski sud izrekao Atanasu Ognjanovu.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Sukladno članku 94. Poslovnika, naslovljenom „Sadržaj zahtjeva za prethodnu odluku”:
„Osim teksta prethodnih pitanja postavljenih Sudu zahtjev za prethodnu odluku sadrži:
 - (a) sažeti prikaz predmeta spora i relevantne činjenice kako ih je utvrdio sud koji je uputio zahtjev ili barem prikaz činjeničnih okolnosti na kojima se temelje pitanja;
 - (b) sadržaj nacionalnih odredaba koje se mogu primijeniti u predmetu i, po potrebi, relevantnu nacionalnu sudsku praksu;
 - (c) prikaz razloga koji su naveli sud koji je uputio zahtjev da se zapita o tumačenju ili valjanosti određenih odredaba prava Unije, kao i pojašnjenje veze koja po mišljenju tog suda postoji između tih odredaba i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog u glavnom postupku.”

Bugarsko pravo

- 4 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da, sukladno članku 29. Nakazatelno-procesualen kodeks (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: NPK), u sudskom vijeću ne smije sudjelovati sudac koji se osobito može smatrati pristranim. Prema sudskoj praksi Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska), posebnim slučajem pristranosti se smatra kad sudac izražava privremeno mišljenje o meritumu predmeta prije donošenja konačne odluke.
- 5 U slučaju pristranosti sudsko se vijeće mora izuzeti, što znači, kao prvo da to vijeće prestaje s ispitivanjem navedenog predmeta, kao drugo da se predmet dodjeljuje drugim sucima dotičnog suda i kao treće da novo vijeće počine ispočetka razmatrati dotični predmet.
- 6 Ako se sudac ne izuzme, nastavi ispitivati predmet i donese konačnu odluku, potonja nije valjana jer je donesena „bitnom povredom postupka”. Viši će sud ukinuti navedenu odluku i dotični će predmet biti ponovno dodijeljen drugom sucu u svrhu novog ispitivanja.
- 7 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se u bugarskoj sudskoj praksi mjerilo „pristranosti” tumači osobito strogo. U tom pogledu on osobito ističe da se to mjerilo provjerava po službenoj dužnosti i da sama najbeznačajnija naznaka u odnosu na činjenice dotičnog predmeta ili njihovu pravnu kvalifikaciju automatski označava razlog za izuzeće suca.
- 8 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev također proizlazi da izražavanje privremenog mišljenja od strane suca ne dovodi samo do njegova izuzeća i ukidanja njegove konačne odluke, nego također i do pokretanja postupka protiv njega zbog odgovornosti za stegovnu povredu Naime, sukladno točkama 2.3 i 7.4. Kodeksa za etično ponašanje (Nacionalnog etičkog kodeksa), sucu je zabranjeno

davati javne izjave o ishodu predmeta koje ispituje, odnosno izražavati privremeno mišljenje. Usto, točka 7.3. Nacionalnog etičkog kodeksa predviđa da se sudac može izjašnjavati o načelnim pravnim pitanjima, ali bez upućivanja na konkretne činjenice i njihovu pravnu kvalifikaciju.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 9 Presudom od 28. studenoga 2012. Retten i Glostrup (sud u Glostrupu, Danska) osudio je A. Ognjanova, bugarskog državljanina na kumulativnu kaznu od 15 godina zatvora za ubojstvo i tešku krađu. Nakon što je u Danskoj izdržao jedan dio kazne oduzimanja slobode, A. Ognjanov je 1. listopada 2013. predan bugarskim tijelima na izdržavanje ostatka kazne u Bugarskoj.
- 10 Zahtjevom za prethodnu odluku od 25. studenoga 2014., upućenim u predmetu C-554/14, Ognjanov koji je nastavno ponovljen i dopunjen dvama zahtjevima od 15. prosinca 2014., Sofijski gradski sad (sud u Sofiji, Bugarska), postavio je Sudu različita pitanja o tumačenju Okvirne odluke Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji (SL L 327, str. 27.) (SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 111.), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.).
- 11 Nakon postavljanja navedenih prethodnih pitanja u predmetu C-554/14, Ognjanov, Sofijska gradska prokuratura (javno tužiteljstvo grada Sofije, Bugarska), stranka u predmetu u glavnom postupku je osobito zatražila izuzeće vijeća Sofijskog gradskog sada (suda u Sofiji) kojemu je povjereno ispitivanje tog predmeta jer je iznošenjem činjeničnog i pravnog okvira tog predmeta u točkama 2. do 4. svojeg zahtjeva za prethodnu odluku taj sud izrazio privremeno mišljenje o činjeničnim i pravnim pitanjima prije nego što je o njima vijećao.
- 12 Sud koji je uputio zahtjev izražava sumnju o dopuštenosti, u pogledu prava Unije, nacionalnog pravila poput onog o kojemu je riječ u glavnom postupku, koji obvezuje vijeće bugarskog suda da se izuzme ako je u zahtjevu za prethodnu odluku upućenom Sudu izrazilo privremeno mišljenje iznoseći činjenični i pravni okvir predmeta u glavnom postupku.
- 13 U tim je okolnostima Sofijski gradski sad (sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Postoji li povreda prava Unije (članka 267. stavka 2. UFEU-a u vezi s člankom 94. Poslovnika Suda, članaka 47. i 48. Povelje Europske unije o temeljnim pravima ili drugih odredbi koje se primjenjuju) ako sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku nakon donošenja prethodne odluke nastavi postupak i sam odluči u predmetu a da se pritom ne izuzme? Razlog za to izuzeće jest činjenica da se sud u zahtjevu za prethodnu odluku sâm privremeno očitovao o predmetu (time što je određeno činjenično stanje smatrao utvrđenim i određeni pravni propis smatrao propisom koji se primjenjuje na to činjenično stanje).

Prethodno pitanje postavlja se pod pretpostavkom da su prilikom utvrđivanja činjenica i mjerodavnog prava radi upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku poštovane sve postupovnopravne odredbe o zaštiti prava stranaka u postupku na predlaganje dokaza i očitovanje.

2. Ako odgovor na prvo prethodno pitanje bude da je nastavak postupka zakonit, postoji li povreda prava Unije u slučaju ako:
 - a) sud sve ono što je utvrdio u zahtjevu za prethodnu odluku bez izmjena ponovi u svojoj konačnoj odluci te u pogledu svih tih činjeničnih i pravnih utvrđenja odbije izvesti nove dokaze i saslušati stranke? Naime, sud koji je uputio zahtjev izvodi nove dokaze i saslušava stranke samo o onim pitanjima koja se nisu smatrala utvrđenima u zahtjevu za prethodnu odluku;
 - b) sud izvede nove dokaze i sasluša stranke o svim relevantnim pitanjima, uključujući pitanja o kojima je već iznio svoje stajalište u zahtjevu za prethodnu odluku, te u svojoj konačnoj odluci iznese svoje konačno stajalište koje se temelji na svim izvedenim dokazima i oblikovano je nakon ispitivanja svih argumenata stranaka, neovisno o tome jesu li dokazi bili izvedeni prije upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku ili nakon donošenja prethodne odluke i jesu li argumenti bili izneseni prije ili nakon toga?
3. Ako je odgovor na prvo prethodno pitanje da je nastavak postupka spojiv s pravom Unije, je li tada u skladu s pravom Unije i ako sud odluči ne nastaviti glavni postupak nego izuzeti se jer bi nastavkom postupka bilo povrijeđeno nacionalno pravo koje pruža višu razinu zaštite interesa stranaka i pravosuđa, pri čemu izuzeće proizlazi iz sljedećih činjenica:
 - a) sud se u okviru zahtjeva za prethodnu odluku prije donošenja svoje konačne odluke očitovao o svojem privremenom stajalištu, što je doduše dopušteno prema pravu Unije, ali ne i prema nacionalnom pravu;
 - b) sud svoje konačno stajalište oblikuje u dvama pravnim aktima, a ne u jednom (ako se polazi od toga da zahtjev za prethodnu odluku nije privremeno nego konačno stajalište), što je doduše dopušteno prema pravu Unije, ali ne i prema nacionalnom pravu?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 14 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita trebaju li se članak 267. UFEU-a i članak 94. Poslovnika, u vezi s člankom 47. stavkom 2. i člankom 48. stavkom 1. Povelje, tumačiti na način da im se protivi nacionalno pravilo tumačeno na način da obvezuje sud koji je uputio zahtjev da se izuzme iz postupka u tijeku jer je u svojem zahtjevu za prethodnu odluku iznio činjenični i pravni okvir tog predmeta.
- 15 Na početku valja podsjetiti da je postupak povodom zahtjeva za prethodnu odluku predviđen u članku 267. UFEU-a zaglavni kamen pravosudnog sustava Europske unije, koji uspostavljanjem dijaloga između sudova, točnije između Suda i sudova država članica, ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije omogućujući tako osiguranje njegove usklađenosti, njegova punog učinka i njegove autonomije kao i u konačnici posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima (vidjeti Mišljenje 2/13, od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 176. i navedenu sudsku praksu).
- 16 Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je postupak utvrđen člankom 267. UFEU-a instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud dostavlja nacionalnim sudovima tumačenja prava Unije koja su im potrebna za rješavanje sporova (vidjeti rješenja od 8. rujna 2011., Abdallah, C-144/11, neobjavljeno, EU:C:2011:565, t. 9. i navedenu sudsku praksu; od 19. ožujka 2015., Andre, C-23/15, neobjavljeno, EU:C:2015:194, t. 4. i navedenu sudsku praksu, kao i presudu od 6. listopada 2015., Capoda Import-Export, C-354/14, EU:C:2015:658, t. 23.).
- 17 Prema također ustaljenoj sudskoj praksi, članak 267. UFEU-a nacionalnim sudovima daje najširu mogućnost obraćanja Sudu ako smatraju da predmet koji je pred njima u tijeku postavlja pitanja koja zahtijevaju tumačenje ili ocjenu valjanosti odredaba prava Unije nužnih za rješavanje podnesenog im

spora. Nacionalni sudovi su također slobodni koristiti se tom mogućnosti u svakom stadiju postupka kada to smatraju prikladnim (vidjeti presude od 5. listopada 2010., Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, t. 26. i navedenu sudsku praksu, kao i od 11. rujna 2014., A, C-112/13, EU:C:2014:2195, t. 39. i navedenu sudsku praksu). Naime, izbor najprimjerenijeg trenutka za upućivanje prethodnog pitanja potpada pod njihovu isključivu nadležnost (vidjeti presude od 15. ožujka 2012., Sibilio, C-157/11, neobjavljena, EU:C:2012:148, t. 31. i navedenu sudsku praksu, kao i od 7. travnja 2016., Degano Trasporti, C-546/14, EU:C:2016:206, t. 16.).

- 18 Potreba za tumačenjem prava Unije koje će biti korisno nacionalnom sudu zahtijeva da on odredi činjenični i zakonodavni okvir unutar kojeg se nalaze pitanja koja postavlja ili da barem objasni činjenične tvrdnje na kojima se ona temelje (vidjeti rješenja od 8. rujna 2011., Abdallah, C-144/11, neobjavljeno, EU:C:2011:565, t. 10. i navedenu sudsku praksu; od 19. ožujka 2015., Andre, C-23/15, neobjavljeno, EU:C:2015:194, t. 5. i navedenu sudsku praksu, kao i presudu od 10. ožujka 2016., Safe Interenvíos, C-235/14, EU:C:2016:154, t. 114.).
- 19 Zahtjevi u vezi sa sadržajem zahtjeva za prethodnu odluku kojih, u okviru suradnje uspostavljene člankom 267. UFEU-a, sud koji je uputio zahtjev mora biti svjestan i kojih se mora strogo pridržavati izričito su navedeni u članku 94. Poslovnika (vidjeti rješenje od 3. srpnja 2014., Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, t. 21.).
- 20 Nadalje je nesporno da podaci sadržani u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje služe ne samo tome da omoguće Sudu da pruži korisne odgovore već i tome da se vladama država članica i drugim zainteresiranim osobama omogući da podnesu očitovanja u skladu s člankom 23. Statuta Suda Europske unije, te da je na potonjem da, vodeći računa o činjenici da se na temelju tog članka zainteresiranima priopćava samo o odlukama kojima se upućuje prethodno pitanje, pazi da zaštititi tu mogućnost (vidjeti rješenje od 8. rujna 2011., Abdallah, C-144/11, neobjavljeno, EU:C:2011:565, t. 11. i navedenu sudsku praksu, kao i presudu od 10. ožujka 2016., Safe Interenvíos, C-235/14, EU:C:2016:154, t. 116.).
- 21 Napokon, nenavođenje relevantnog činjeničnog i pravnog okvira može dovesti do očite nedopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku (vidjeti u tom smislu rješenja od 8. rujna 2011., Abdallah, C-144/11, neobjavljeno, EU:C:2011:565, t. 12.; od 4. srpnja 2012., Abdel, neobjavljeno, C-75/12, EU:C:2012:412, t. 6. i 7.; od 19. ožujka 2014., Grimal, neobjavljeno, C-550/13, EU:C:2014:177, t. 19., kao i od 19. ožujka 2015., Andre, neobjavljeno, C-23/15, EU:C:2015:194, t. 8. i 9.).
- 22 Prilikom iznošenja činjeničnog i pravnog okvira predmeta u glavnom postupku u svom zahtjevu za prethodnu odluku, sud koji upućuje zahtjev, poput Sofijskog gradskog suda (suda u Sofiji), mora prema tome samo udovoljiti zahtjevima koji proizlaze iz članka 267. UFEU-a i članka 94. Poslovnika.
- 23 U tim okolnostima, činjenica poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, da sud koji upućuje zahtjev za prethodnu odluku u njemu iznosi činjenični i pravni okvir relevantan za predmet u glavnom postupku udovoljava zahtjevu suradnje koji je svojstven mehanizmu zahtjeva za prethodnu odluku i ne može sam po sebi povrijediti ni pravo pristupa nepristranom sudu, koje je utvrđeno u članku 47. drugom stavku Povelje, kao ni pravo na pretpostavku nedužnosti zajamčenu njezinim člankom 48. stavkom 1.
- 24 U ovom slučaju, iz zajedničke primjene članka 29. NPK-a, kako ga tumači Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud) i točaka 2.3., 7.3. i 7.4 Nacionalnog deontološkog kodeksa proizlazi da se iznošenje činjeničnog i pravnog okvira predmeta u glavnom postupku u zahtjevu za prethodnu odluku od strane bugarskog suca smatra izražavanjem privremenog mišljenja tog suca, koje ne samo da dovodi do njegova izuzeća i ukidanja njegove konačne odluke, nego i do pokretanja postupka protiv njega zbog odgovornosti za stegovnu povredu.

- 25 Iz toga slijedi da bi nacionalno pravilo poput ovoga u glavnom postupku moglo izazvati za posljedicu to da se nacionalni sudac radije suzdrži od postavljanja prethodnih pitanja Sudu da bi izbjegao izuzeće i stegovne sankcije odnosno upućivanje nedopuštenih zahtjeva za prethodnu odluku. Prema tome, takvo pravilo negativno utječe na ovlasti koje su nacionalnim sudovima priznate člankom 267. UFEU-a i, posljedično, na učinkovitost suradnje između Suda i nacionalnih sudova uspostavljene putem mehanizma zahtjeva za prethodnu odluku.
- 26 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 267. UFEU-a i članak 94. Poslovnika, u vezi s člankom 47. stavkom 2. i člankom 48. stavkom 1. Povelje, treba tumačiti na način da im se protivi nacionalno pravilo tumačeno na način da obvezuje sud koji je uputio zahtjev da se izuzme iz postupka u tijeku jer je u svojem zahtjevu za prethodnu odluku iznio činjenični i pravni okvir tog predmeta.

Drugo pitanje

- 27 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li se pravo Unije, i osobito članak 267. UFEU-a, tumačiti na način da mu se protivi to da nakon proglašenja presude donesene u prethodnom postupku sud koji je uputio zahtjev ne mijenja činjenična i pravna utvrđenja iz zahtjeva za prethodnu odluku ili na način da mu se protivi to da nakon tog proglašenja ponovno saslušava stranke i provodi nove istražne mjere, što bi ga moglo navesti na izmjenu tih utvrđenja.
- 28 U tom pogledu valja podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi, članak 267. UFEU-a zahtijeva od suda koji je uputio zahtjev da osigura puni učinak tumačenju prava Unije koje je pružio Sud (vidjeti u tom smislu presudu od 5. travnja 2016., PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, t. 38. do 40. i navedenu sudsku praksu).
- 29 Nasuprot tomu, ni taj članak i nijedna druga odredba prava Unije ne zahtijevaju da sud koji je uputio zahtjev nakon proglašenja presude donesene u prethodnom postupku izmijeni svoja činjenična i pravna utvrđenja iz zahtjeva za prethodnu odluku. Također, nijedna odredba prava Unije ne zabranjuje tom sudu da nakon tog proglašenja izmijeni svoju ocjenu relevantnog činjeničnog i pravnog okvira.
- 30 S obzirom na prethodne elemente, na drugo pitanje valja odgovoriti da se pravo Unije, i osobito članak 267. UFEU-a, treba tumačiti na način da ne zahtijeva i ne zabranjuje to da sud koji je uputio zahtjev nakon proglašenja presude donesene u prethodnom postupku ponovno saslušava stranke i provodi nove istražne mjere, što bi ga moglo navesti na izmjenu činjeničnih i pravnih utvrđenja iz zahtjeva za prethodnu odluku, pod uvjetom da taj sud osigura puni učinak tumačenju prava Unije koje je pružio Sud.

Treće pitanje

- 31 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li se pravo Unije tumačiti na način da mu se protivi to da taj sud primjenjuje nacionalno pravilo, poput onog iz glavnog postupka, kojim se jamči viša razina zaštite temeljnih prava stranaka.
- 32 U tom pogledu valja odmah istaknuti da se ne može prihvatiti pretpostavka na kojoj se temelji to pitanje i prema kojoj dotično nacionalno pravilo stranci jamči povećanu zaštitu njezina prava pristupa nepristranom sudu u smislu članka 47. stavka 2. Povelje. Naime, kako se ističe u točki 23. ove presude, činjenica da nacionalni sud u zahtjevu za prethodnu odluku u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz članka 267. UFEU-a i članka 94. Poslovnika iznosi činjenični i pravni okvir predmeta u glavnom postupku samo po sebi ne krši to temeljno pravo. Slijedom toga, ne može se smatrati da obveza izuzeća koju to pravilo nameće sudu koji je uputio zahtjev i koji je iznio te činjenice u okviru zahtjeva za prethodnu odluku doprinosi osiguranju zaštite navedenog prava.

- 33 S obzirom na to objašnjenje, valja podsjetiti na to da iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da presuda Suda donesena u prethodnom postupku obvezuje nacionalni sud u pogledu tumačenja ili ocjene valjanosti akata Unijinih institucija o kojima je riječ, kada potonji odlučuje u glavnom postupku (vidjeti presude od 20. listopada 2011., *Interedil*, C-396/09, EU:C:2011:671, t. 36. i navedenu sudsku praksu i od 5. travnja 2016., *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, t. 38.).
- 34 Osim toga, valja istaknuti da na temelju ustaljene sudske prakse nacionalni sudac koji u okviru svoje nadležnosti mora primijeniti odredbe prava Unije ima dužnost osigurati puni učinak tih pravnih pravila izuzimajući po potrebi od primjene, na temelju samostalne ovlasti, svaku suprotnu odredbu nacionalnog prava bez potrebe da zatraži ili čeka prethodno stavljanje izvan snage te nacionalne odredbe kroz zakonodavni ili bilo koji drugi postupak predviđen ustavom (vidjeti presude od 20. listopada 2011., *Interedil*, C-396/09, EU:C:2011:671, t. 38. i navedenu sudsku praksu; od 4. lipnja 2015., *Kernkraftwerke Lippe-Ems*, C-5/14, EU:C:2015:354, t. 32. i navedenu sudsku praksu, kao i od 5. travnja 2016., *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, t. 40. i navedenu sudsku praksu).
- 35 Naposljetku, valja dodati da zahtjev osiguravanja punog učinka prava Unije uključuje obvezu za nacionalne sudove da izmjene, ako je potrebno, ustaljenu sudsku praksu ako se ona temelji na tumačenju nacionalnog prava koje nije u skladu s pravom Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 19. travnja 2016., *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 33. i navedenu sudsku praksu).
- 36 Iz toga slijedi da u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev ima obvezu osigurati puni učinak članka 267. UFEU-a izuzimajući od primjene, po potrebi i na temelju samostalne ovlasti, članak 29. NPK-a kako ga tumači Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud) jer to tumačenje nije u skladu s pravom Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 19. travnja 2016., *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 34.).
- 37 S obzirom na prethodna razmatranja, na treće pitanje valja odgovoriti da se pravo Unije treba tumačiti na način da mu se protivi to da sud koji je uputio zahtjev primijeni nacionalno pravilo, poput onog iz glavnog postupka, koje se smatra protivnim pravu Unije.

Troškovi

- 38 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Suda, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 267. UFEU-a i članak 94. Poslovnika Suda, u vezi s člankom 47. stavkom 2. i člankom 48. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da im se protivi nacionalno pravilo tumačeno na način da obvezuje sud koji je uputio zahtjev da se izuzme iz postupka u tijeku jer je u svojem zahtjevu za prethodnu odluku iznio činjenični i pravni okvir tog predmeta.**
- 2. Pravo Unije, i osobito članak 267. UFEU-a, treba tumačiti na način da ne zahtijeva i ne zabranjuje to da sud koji je uputio zahtjev nakon proglašenja presude donesene u prethodnom postupku ponovno saslušava stranke i provodi nove istražne mjere, što bi ga moglo navesti na izmjenu činjeničnih i pravnih utvrđenja iz zahtjeva za prethodnu odluku, pod uvjetom da taj sud osigura puni učinak tumačenju prava Unije koje je pružio Sud Europske unije.**
- 3. Pravo Unije treba tumačiti na način da mu se protivi to da sud koji je uputio zahtjev primijeni nacionalno pravilo, poput onog iz glavnog postupka, koje se smatra protivnim tom pravu.**

Potpisi